

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7769997>

Васильців Т. Г.

*доктор економічних наук, професор,
Львівський торговельно-економічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>*

Лупак Р. Л.

*доктор економічних наук, професор,
Львівський торговельно-економічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>*

Куницька-Іляш М. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького
<https://orcid.org/0000-0003-2559-1065>*

Наконечна Н. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Львівський державний університет внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-1377-4315>*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ДЕРЖАВИ: АСПЕКТ ГАРАНТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

JEL Classification. E30, D24, D72

SECTION "ECONOMICS": Економіка

Анотація. Визначено сутнісно-змістові характеристики фінансово-економічної безпеки галузі. Узагальнено концептуальні положення системи управління фінансово-економічною безпекою галузевих економічних систем. Здійснено аналіз сучасного стану розвитку промисловості та інших галузей реального сектора економіки України як передумови забезпечення їх фінансово-економічної безпеки. Обґрунтовано пріоритетну галузеву структуру національної економіки України в контексті реалізації стратегічних імперативів забезпечення її конкурентоспроможності. Визначено пріоритети та положення державної стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національного господарства. Здійснено моделювання системних зв'язків фінансово-економічної безпеки та розвитку пріоритетних галузей національної економіки. Сформовано організаційно-управлінський механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей економіки України. Обґрунтовано засоби реалізації економічного механізму формування фінансово-економічної безпеки розвитку високотехнологічних галузей промисловості в стратегії реіндустріалізації національного господарства. Визначено інструменти зміцнення фінансово-економічної безпеки реалізації потенціалу ІТ-сектора в системі цифровізації економіки. Розроблено інструментарій забезпечення фінансово-економічної безпеки у процесі реалізації експортного потенціалу АПК.

Ключові слова: структура національної економіки, структурна політика та механізм її реалізації, пріоритетні галузі, фінансово-економічна безпека, ризики і загрози, економічна безпека національної економіки.

Annotation. The essential and substantive characteristics of the financial and economic security of an industry have been determined. The conceptual provisions of the financial and economic security management of industrial economy systems are summarized. Approaches to identification, typological criteria and tasks of development of priority types of economic activity have been developed. Risks and threats to the financial and economic security of the priority sectors of the economy under globalization and neo-industrialization have been identified. A composite assessment of the financial and economic security of the priority sectors of the national economy of Ukraine has been performed. A description of the state policy of ensuring financial and economic security of priority sectors of the national economy is provided. The priority sectoral structure of the national economy of Ukraine is substantiated in the context of the implementation of strategic imperatives to ensure its competitiveness. The priorities and provisions of the state strategy for ensuring the financial and economic security of the priority sectors of the national economy have been determined. Modelling of system connections of financial and economic security and development of priority sectors of the national economy has been carried out. An organizational and management mechanism for ensuring the financial and economic security of priority sectors of the Ukrainian economy has been formed. The means of implementing the economic mechanism for the formation of financial and economic security for the development of high-tech industries in the strategy of re-industrialization of the national economy are substantiated. Tools for strengthening the financial and economic security in realizing the potential of the IT sector in terms of digitization of the economy have been identified. A toolkit for ensuring financial and economic security in the process of realizing the export potential of the agricultural sector has been developed.

Keywords: structure of the national economy, structural policy and mechanism of its implementation, priority sectors, financial and economic security, risks and threats, economic security of the national economy.

Вступ

Високий лонгїтюдний рівень якості життя можливий лише в демократичному суспільстві зі здоровим конкурентним середовищем і раціональною галузево-інституційною структурою системи економічних відносин, підґрунтям якої є економічне зростання, базоване на високій продуктивності виробництва в реальному секторі. При тому ще класиками економічної думки було доведено, що кожна країна з огляду на її геолокацію, природно-ресурсний потенціал, специфіку внутрішнього і зовнішнього середовища має власну спеціалізацію, фокусування на якій забезпечує їй відповідне місце в системі міжнародного поділу праці. Йдеться про стратегічні та/чи пріоритетні види економічної діяльності, розвиток яких здатен зміцнити конкурентні позиції та вивести національне господарство в ранг найбільш розвинених і процвітаючих.

Попри те, як свідчить досвід новітнього періоду незалежності України, вітчизняна економіка, маючи на початку 1990-х років п'ятий економічний потенціал в Європі, не лише не зберегла його, а, навпаки, – істотно втратила, однією з причин чого стала недалекоглядна економічна політика, орієнтована на постіндустріалізацію на противагу розумному стратегуванню й вкладенню обмеженого ресурсу в забезпечення поступу безпосередньо стратегічних видів економічної діяльності, а також забезпечення таких важливих для поступу національної економіки структурно-інституційних змін, як інноваційно-технологічна модернізація в реальному секторі, зростання частки галузей виробництва продукції кінцевого споживання з високим вмістом доданої вартості, розвиток

конкуренції та приватної підприємницької ініціативи, демократизація суспільства та підвищення рівня якості життя.

Окрім вад менеджменту ресурсний потенціал економіки України був підірваний спершу фінансово-економічною кризою 2008-2009 рр., а надалі гібридною дестабілізацією з боку РФ, що спершу обернулася тривалою повзучою воєнною агресією 2014-2021 рр. на півдні та сході країни, а надалі – повномасштабною війною, розпочатою в лютому 2022 р. Утім, він все ще наявний та після перемоги перед Україною відкриваються справді унікальні можливості, пов'язані з масштабними зовнішніми інвестиціями під час повоєнної відбудови, однак реалізація цього потенціалу потребує візії, інвестиційно-ресурсного забезпечення й конкретних програм галузевої пріоритезації та спеціалізації розвитку національної економіки України.

Водночас, розвиток є квінтесенцією системної політики зі спершу формування потенціалу і забезпечення фінансово-економічної безпеки, а надалі – посилення конкурентоспроможності і реалізації економічних інтересів країни, відповідно, нехтування питаннями ідентифікації й фокусування навколо безпеки й розвитку пріоритетних галузей національної економіки може поставити під сумнів економічну самодостатність, повноцінне й швидке відновлення, євроінтеграційні прагнення України, зрештою – неоціненні втрати війни. Вказане актуалізує науково-прикладну проблему вдосконалення методико-прикладних рекомендацій зі формування й реалізації ефективної державної політики забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національної економіки України.

Питання економічної безпеки та системного розвитку підприємств і національної економіки на загал перебувають у фокусі наукових пошуків багатьох вітчизняних дослідників. Зокрема, проблематику здатності до стабільного функціонування і розвитку підприємств досліджували К. Бужимська, В. Грабовський, Р. Грінченко, І. Запхляк, Р. Захарчин, Н. Коваленко та ін.

Однак, попри достатньо глибокі та комплексні напрацювання у сфері державного регулювання економіки та структурно-галузевого розвитку, виникає гостра необхідність в обґрунтуванні нових, сучасних і прогресивних механізмів та інструментів стимулювання і забезпечення структурних змін й інституційних реформ, здатних врегулювати масштаби, покращити структурні характеристики, забезпечити ефективне використання наявного ресурсного, особливо інтелектуально-кадрового, потенціалу задля сталого розвитку національної економіки України.

Метою дослідження є удосконалення методико-прикладних рекомендацій з формування та реалізації державної політики забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей економіки України.

Результати

Фінансово-економічна безпека галузей економіки є невід'ємним структурним елементом системи національної безпеки, що, з одного боку (нижчий рівень) визначається параметрами ділової активності, фінансово-економічної стійкості, ліквідності, платоспроможності, фінансово-економічного стану й ефективності суб'єктів господарювання, які утворюють галузь, а, з іншого (вищий рівень), формує засади фінансової та безпосередньої економічної безпеки держави і її регіонів. Таким чином це макроекономічна категорія, характеристика стану захищеності та міри реалізації національних фінансово-економічних інтересів у сфері структурно-галузевого розвитку й безпеки. Фокусування уваги, а також якісне та ефективне управління фінансово-економічною безпекою на галузевому рівні дозволяє узгодити системи менеджменту різних рівнів (мікро-, мезо- та макро-), зокрема в частині ідентифікації стратегічних пріоритетів, мети і завдань, інструментарію та засобів реалізації комплексної державної політики, орієнтованої на узгодження інтересів представників бізнесу (у т. ч. стратегічних підприємств), суб'єктів фінансової системи держави, економічної інфраструктури, органів державного управління та місцевого самоврядування, суспільства через покращення фінансового стану і нарощення економічної ефективності

підприємств, належний керований перебіг структурно-інституційних реформ та зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності національного господарства.

Попри достатньо тривалий період і ґрунтовні засади дослідження проблем екосистеми зарубіжних класиків (Л. Барталанфі, Дж. Бертон, І. Блауберг, К. Боулдінг, Р. Дарендорф, І. Зіман, Р. Дембо, Дж. Кларк, Е. Лало, Ф. Найт, Т. Оліва, Т. Парсонс, Г. Хакен, Р. Харрод, Дж. Хеллман, Й. Шумпетер та ін.), а також сучасні моделі гарантування економічної безпеки розвитку соціально-економічних систем вітчизняних дослідників (О. Барановський, Я. Березівський, З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, Б. Губський, М. Єрмошенко, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі, Т. Штець та ін.), фінансово-економічна безпека стратегічних галузей національної економіки не набула достатньо вивчення, що потребує вдосконалення теоретико-методологічних засад побудови адекватної системи управління на цьому рівні економічних відносин, особливо за напрямками: формування організаційно-управлінської структури, ідентифікація стратегічних і тактичних орієнтирів, впровадження системи економічних стимулів і підтримки, інформаційно-аналітичне спостереження та контроль, задіяння інструментарію регулювання.

Структурна політика держави відіграє стратегічно визначальну роль під час планування й забезпечення перебігу процесів структурних змін й інституційних реформ здатних зміцнити конкурентоспроможність і реалізувати ресурсний потенціал національного господарства, якнайкраще використати наявні переваги і можливості. Класично це «крокування в ногу» або ж випередження трендів технічних і технологічних революцій. Однак, склад пріоритетних видів економічної діяльності не обмежується виключно передовими прогресивними галузями (як на нині Індустрії 4.0 і т. п.), а потребує в рівній мірі стимулювання розвитку секторів, галузей, сфер тощо, функціонування та поступ яких забезпечує формування достатнього ресурсного забезпечення, становлення і підтримку всіх необхідних елементів базової та бізнес-інфраструктури, розширене відтворення і високий рівень доданої вартості, якісне функціонування системи соціально-гуманітарного розвитку і всіх складових національної безпеки [1, с. 1–7; 2, с. 56–63]. З огляду на таке, вищої теоретико-методичної значимості набуває не ідентифікація дискретного складу, а саме повноцінна класифікація пріоритетних галузей національного господарства.

Однак, інший методичний підхід до типологізації пріоритетних видів економічної діяльності базується на адаптації (а, в ідеалі, – використанні потенціалу) до сучасних системних мегатрендів, якими головно стали глобалізація та неоіндустріалізація. Попри беззаперечні переваги вони генерують цілий комплекс сучасних нових викликів і загроз, які потребують своєчасного реагування в цілях збереження та навіть підсилення стійкості й стабільності розвитку визначених як пріоритетні на відповідному етапі еволюції соціально-економічної системи країни видів економічної діяльності. Позаяк, як виявлено в ході дослідження, загрози глобалізації та неоіндустріалізації мають специфіку за типами галузей, відповідно, в процесі формування державної структурно-безпекової політики, потребують урахування і узгодження зі застосовуваним інструментарієм державного регулювання диференційовано для традиційних, прогресуючих, нових, стратегічних й перспективних галузей.

Сутність політики гарантування економічної безпеки соціально-економічних комплексів, у т. ч. галузевих, реалізується у системі відповідних критеріїв та показників. Економічна безпека як категорія сучасної економічної теорії має свій предмет та специфічні методи дослідження і все це доповнюється галузевими обмеженнями та стратегічними для національної економіки видами економічної діяльності, що актуалізує розробку й інституціалізацію логіко-структурної моделі методології аналізування фінансово-економічної безпеки фокусовано на аналізованому предметному рівні дослідження з властивою для неї метою, завданнями, структурною декомпозицією, підходами й методами аналізування [3, с. 51–55]. При тому, структурно-функціональна декомпозиція системи фінансово-економічної безпеки галузі забезпечує узгодження мікро та макроекономічних характеристик безпеки, визначаючи таку систему складників, як фондова, інвестиційна, кредитна, боргова, податкова, грошова, економічна, страхова, виробнича, інноваційно-технологічна, системно-структурна.

Зі застосуванням методів індикативного аналізу, структурно-темпорального та системного аналізу встановлено, що стан фінансово-економічної безпеки базових видів економічної діяльності національної економіки України не достатній [4, с. 53–58]. До цього призвели і одночасно свідченням цього стали низькі значення низки вагомих макроекономічних показників розвитку сільського, лісового та рибного господарства, промисловості, будівництва, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності. Зокрема, ідентифіковано критичний стан зносу основних засобів, погіршення інвестиційного клімату, відсутність дієвих стимулів для активізації інноваційно-технологічної діяльності, високу енергоємність, нераціональне енергоспоживання, недостатнє використання потенціалу екологічно чистих відновлюваних джерел енергії, посилення залежності підприємств від коливань зовнішньоекономічної кон'юнктури. При тому, системні вади характерні й для пріоритетно-забезпечувальних галузей національної економіки – торгівлі, ІТ-сфери, галузей науки, НДДКР, інноваційної діяльності, житлово-комунального господарства [5, с. 31–35]. Зазначене є свідченням недостатнього рівня якості вітчизняного бізнес-середовища як передумови формування фінансово-економічної безпеки пріоритетних видів економічної діяльності.

Недостатній рівень, а також наявність проблемних аспектів у забезпеченні фінансово-економічної безпеки базових галузей підтверджено й результатами застосування методів інтегрального оцінювання. Зокрема, обчислений композиційний індекс фінансово-економічної безпеки (з урахуванням інвестиційної, кредитної, боргової, грошової, виробничо-господарської та системно-структурної складових) залишався критично низьким (діапазон 0,2 – 0,4) у вітчизняному будівництві та на транспорті, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності; низьким (0,4 – 0,6) у сільському, лісовому та рибному господарстві та помірним лише у промисловості України (показник у 2020 р. становив 0,616). На загал ситуація у вказаних базових видах економічної діяльності залишалася характерною для всього періоду 2010-2020 рр. Функціонально-структурними чинниками (сферами) погіршення ситуації стали низькі значення грошової компоненти у промисловості (0,208 у 2020 р.), інвестиційної компоненти у сільському господарстві (0,239), інвестиційної та системно-структурної компонент (0,137 та 0,039) у будівництві та на транспорті, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності (0,162 та 0,159). 2010-2020 рр. характеризувалися істотним погіршенням значень інвестиційної та боргової складових (у всіх видах економічної діяльності), грошової складової (у промисловості, сільському господарстві та на транспорті), кредитної і виробничо-господарської компонент (на транспорті). Відтак, саме за вказаними складниками і видами економічної діяльності слід передусім активізувати державну політику зміцнення фінансово-економічної безпеки.

Вдосконалення державної політики гарантування фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національної економіки України має мати не лише функціонально-структурну основу, але й здійснюватися відповідно до базисних функцій державного управління розвитком національного господарства, а саме – планування (адже на нині процеси формування системних засад безпеки не узгоджені з ключовими аспектами перебігу структурних та інституційних змін), організації (з огляду на те, що не забезпечується належна спадковість процесів, відтак не досягається паритетність між самодостатністю, стабільністю, стійкістю, ефективністю і здатністю системи фінансово-економічної безпеки до розвитку й відтворення), мотивації (враховуючи, що система розвитку і реалізації потенціалу пріоритетних галузей не орієнтована на стратегію зміцнення конкурентних позицій; зберігається сировинний характер товарної спеціалізації з низьким рівнем технологічності, що з середини дестабілізує внутрішні параметри безпеки) й контролю (виходячи з того, що неінституціалізованою залишається система аналізу стану і функціонально-структурних характеристик безпеки).

Нинішній етап соціально-економічного розвитку України екзистенційний. Держава продовжує своє функціонування у середовищі повномасштабної війни і всіх її критично гострих для збереження економічної і національної безпеки наслідків. Однак, етап повоєнної відбудови економіки й суспільства потребуватиме і колосальних ресурсів і нового бачення державної структурної політики, у фаворі якої – орієнтація на поєднання пріоритетів, інструментів і засобів

збалансованого й узгодженого розвитку видів економічної діяльності, що гарантують економічну безпеку, дозволяють забезпечити економічне відновлення в умовах війни, здатних прискорити економічний розвиток держави [6, с. 204–209; 7, с. 34–41]. При тому, галузева спеціалізація національної економіки України має гармонійно узгодити фінансово-економічні інтереси стейкхолдерів з-поміж: (1) гарантування економічної безпеки з позиції оборони країни (ВПК та оборонна промисловість; виробництво одягу, харчових продуктів, машин і устаткування, продуктів нафтоперероблення, металургійне виробництво; логістично-транспортна галузь; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; освіта) та її відбудови (будівництво, виробництво будівельних матеріалів; транспорт і зв'язок; добувна промисловість; металургійне виробництво, виробництво металевих виробів, машин і устаткування, транспортних засобів, хімічної продукції, фармацевтичних продуктів; ЖКГ, система соціальних послуг), (2) реалізації економічного потенціалу під час повоєнного відновлення (АПК; переробна промисловість; транспорт і логістика; енергетика; фінансова та страхова діяльність; цифрова економіка; сектор інновацій та розробок, інтелектуальної власності, креативні індустрії; туризм), (3) забезпечення конкурентоспроможності у стратегічній перспективі (галузі Індустрії 4.0; наука, сектор прикладних НДДКР; нові високотехнологічні галузі, що відповідають економіці VI технологічного устрою; смартінфраструктура; ІКТ) [8, с. 248–252; 9, с. 117–123].

Системні виклики війни та повоєнного відновлення національного господарства України обумовлюють ухвалення принципово нового методико-стратегічного підходу до формування й реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки процесів макроекономічної стабілізації та відновлення на основі більш прогресивної структурно-інституційної політики. В її основі три напрями з пріоритетами: (1) модернізація системи ресурсного забезпечення (зростання інвестиційно-інноваційної активності, операційна та фінансова інтелектуалізація, цифровізація бізнес-процесів), (2) посилення фінансово-економічної стійкості та зростання ефективності (покращення параметрів фінансово-економічної стійкості суб'єктів галузей, збільшення обсягів та ефективності фінансово-господарської діяльності, удосконалення систем ризик-менеджменту), (3) зміцнення конкурентоспроможності і розвиток (посилення ролі галузей в соціально-економічному розвитку, забезпечення науково-технологічної модернізації галузевих систем, реалізація експортного потенціалу), для досягнення кожного з яких визначаються відповідні завдання, а Стратегія державної політики на загальній базі базується на інституційно-правовій основі, інституційно-організаційній компоненті, постановочному та інструментальному блоках, запобіжниках безпеки і засобах контролю.

Формування, контроль реалізації та коригування завдань й інструментарію Стратегії здійснюються зі застосуванням авторського методичного підходу до моделювання системних взаємозв'язків фінансово-економічної безпеки та економічного розвитку пріоритетних видів економічної діяльності з дотриманням відповідної методичної послідовності (та підходів і методів економічного аналізу): (1) формування інформаційно-аналітичної системи дослідження, (2) дослідження мінливості показників економічного розвитку і фінансово-економічної безпеки галузей (структурний підхід, коваріаційний аналіз), (3) встановлення каузального взаємозв'язку фінансово-економічної безпеки та розвитку галузей (балансове моделювання, тест Гренджера), (4) моделювання впливу компонент фінансово-економічної безпеки на параметри розвитку галузей (структурно-балансовий підхід, метод покрокової регресії з F-включенням), (5) виявлення еластичності параметрів економічного розвитку до фінансово-економічної безпеки галузей (структурний і темпорально-балансовий підходи, регресійний (2SLS) метод), (6) виявлення тригерів економічного розвитку галузей. Апробація методики за даними 2010–2020 рр. дозволила ідентифікувати параметри еластичності галузевого розвитку у відповідності до зміни рівня фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей економіки України. Ці результати мають прикладне значення в сенсі прогнозування наслідків реалізації заходів державної безпекової політики та підтверджують наявність особливо високого позитивного впливу посилення безпеки на обсяги реалізованої

продукції у сільському господарстві, експорт продукції у промисловості, вартість основних засобів, забезпеченість персоналом, фінансово-економічні результати господарювання у сфері транспорту, складського господарства, поштової і кур'єрської діяльності.

Вкажімо й на те, що складність і системність вирішення проблеми збереження і реалізації економічного потенціалу України в умовах війни, а також досягнення за такої ситуації повноцінних і ефективних структурно-інституційних зрушень потребує бачення візії та практичної імплементації (побудови) відповідного організаційно-економічного механізму. Саме на такій основі можливо забезпечити поетапні і узгоджені між собою організаційні та економічні зміни (відповідно, від формування інституційного забезпечення управління до досягнення керованого функціонування цілісної інфраструктури безпеки розвитку стратегічних галузей та від удосконалення економіко-правового середовища функціонування суб'єктів бізнесу до гарантування високого рівня фінансової надійності та кредитоспроможності підприємств пріоритетних галузей), ініційовані комбінованим застосуванням інструментів за фінансовим і економічним напрямками. Контур такого механізму утворюють фактори зовнішнього і внутрішнього впливу, а також вимоги до побудови й модифікації, тоді як внутрішні елементи визначаються за (1) управлінсько-інструментальним, (2) структурно-функціональним і (3) системно-галузевим рівнями. Головне призначення механізму (ефективність його імплементації) – в забезпеченні належного рівня керованості політики зміцнення фінансово-економічної безпеки в процесі реалізації потенціалу конкурентоспроможності пріоритетних галузей (організаційна компонента) та формуванні необхідного для цього мотиваційного поля (економічна компонента).

Новий метод організації політики стимулювання розвитку й забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетних видів економічної діяльності базується на засадах поєднання інструментарію забезпечення позитивних кількісних зрушень та реалізації системно-структурного потенціалу у національній економіці [10, с. 320–330; 11, с. 855–864]. За таким принципом побудовано економічний механізм формування фінансово-економічної безпеки розвитку високотехнологічних галузей промисловості в стратегії реіндустріалізації національного господарства. Практична імплементація відповідного механізму стає можливою на засадах ідентифікації етапності запроєктованих змін (формування відповідного середовища → мотивація бізнесу → покращення ресурсного забезпечення та ефективності НДДКР → розбудова дієвої інфраструктури трансферу інновацій й технологій → посилення зорієнтованості економіко-управлінських систем на досягнення технологічного лідерства) та реалізації необхідних для цього інструментів і засобів державного регулювання (економічна політика) з дотриманням («включенням») запобіжників безпеки.

Системними перевагами характеризується й застосування аналогічного синергетичного підходу (принципів) й у царині формування державної політики зміцнення фінансово-економічної безпеки сектора ІКТ України, коли т. зв. «точки дотику» формуються на перетині площин проблемно-цільових орієнтирів його розвитку, з одного боку, та інструментів посилення безпеки, з іншого боку. Відтак, реалізація таких заходів державної політики, як модернізація системи підготовки кадрів та реалізація інвестиційних проєктів з активізації НДДКР у сфері ІКТ, реалізація спеціалізованих кредитних програм підтримки ІКТ-продуктів для реального сектору, удосконалення фіскальної політики цифровізації економіки і суспільства, стимулювання залучення ІКТ-компаній до реалізації проєктів осучаснення цифрової інфраструктури, активізація інноваційно-технологічної діяльності суб'єктів сектора ІКТ, становлення та розвиток національної екосистеми цифровізації, дозволяє одночасно вирішувати системні завдання подолання перешкод цифрової трансформації економіки й суспільства України, а також реалізації потенціалу ІКТ-сектора як на загал, так і в частині технологічної модернізації інших пріоритетних видів економічної діяльності і національного господарства України зокрема.

Слід вказати й на те, що державна політика має спрямовуватися на істотне зміцнення фінансово-економічної безпеки АПК України та одночасно більш ефективно реалізувати його експортний потенціал. Для цього, як доведено в ході дослідження, слід упровадити системну сукупність заходів державного регулювання, орієнтованих на подолання таких вад функціонування і

розвитку вітчизняного АПК, як втрата каналів товароруку та експорту продукції в умовах війни, низький рівень доданої вартості та глибини переробки агропродукції, її висока сировинність, несформованість стійких систем товароруку і просування вітчизняної аграрної продукції на зовнішні ринки, обмеження інвестицій у технічну та технологічну модернізацію потужностей експортоорієнтованих суб'єктів АПК, необхідність стандартизації та сертифікації агропродукції за міжнародними стандартами безпеки і якості, квотування та митно-тарифні обмеження експорту. Це разом слугуватиме нівелюванню низки системних загроз безпеці цього сектора національного господарства країни, а також досягненню стратегічних цільових орієнтирів зміцнення його фінансово-економічної безпеки та реалізації потенціалу в системі зовнішньоекономічної діяльності України.

Висновки

Формування та імплементація державної політики забезпечення фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національної економіки України має бути процесом чітко інституціалізованим, що відбувається на постійній основі згідно спланованої етапності заходів і їх результатів на шляху досягнення визначеної генеральної мети державного регулювання. Найбільш раціональною та ефективною інституційно-економічною основою такого підходу є використання організаційно-економічного механізму (рис. 6), організаційний блок якого відповідальний за побудову системи менеджменту безпеки галузево-структурного розвитку, а економічний – за формування мотиваційного поля досягнення мети і реалізації фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів у системі фінансово-економічної безпеки пріоритетних галузей національного господарства. Елементами управлінського механізму є його мета, цілі, принципи, методи, функції, інструменти, концептуальне підґрунтя, середовище формування ресурсного забезпечення і контролю. Важливо аби інструментарій механізму визначався за фінансовим та економічним напрямками і орієнтувався на забезпечення високого рівня фінансової стійкості і платоспроможності, економічної ефективності господарювання, нарощення і реалізацію конкурентних переваг суб'єктів пріоритетних галузей національної економіки України. Принциповими положеннями при цьому є якість інституційного та бізнес-середовища, а саме його прозорість та рівність для всіх учасників, здорове конкурентне середовище і відсутність девіацій, безпека виробничо-господарської і фінансової діяльності, наявність мотивації до розвитку і зміцнення конкурентоспроможності.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі доцільно зосередити на формуванні методики аналізування фінансово-економічної безпеки стратегічних галузей економіки.

Список використаних джерел

1. Сафонов Ю. М. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. С. 1–7.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Штець Т. Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України. *Підприємництво і торгівля*. 2018. № 23. С. 56–63.
3. Денисов О. Є. Економічна безпека галузей промисловості в системі економічної безпеки держави : дис. ... докт. екон. наук. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2019. 496 с.
4. Грінченко Р. В. Методи та інструменти формування механізму адаптації підприємства до змін. *Вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки. 2019. Вип. 34. С. 53–58.
5. Березівський Я. П. Ідентифікація умов та чинників формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Економічні науки. 2021. Вип. 63. С. 31–35.

6. Запухляк І. Б., Зелінська Г. О., Побігун С. А. Підходи, методи та інструменти управління змінами в системі управління розвитком підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 204–209.
7. Березівський Я. П. Теоретично-методичні положення інституційного забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки: сутність, функції, завдання. *Проблеми економіки*. 2021. № 3. С. 34–41.
8. Лупак Р. Л., Дідич А. М. Економічні основи забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринкових відносин. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 20.6. С. 248–252.
9. Lupak R. L., Kunytska-Iliash M. V. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 117–123.
10. Vasylytsiv T. G., Klipkova O. I., Lupak R. L., Mitsenko N. G., Mishchuk I. P. Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4. № 31. P. 320–330.
11. Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T. State management of import dependency and state's economic security ensuring: New analysis to evaluating and strategizing. *Accounting*. 2021. № 7 (4). P. 855–864.